



**'ZO KAN HET OOK'**

**INSPIRATIEWAAIER**

**INCLUSIEF ONDERWIJS**

**SCHOOL EN WIJK**

Deze inspiratiewaaier geeft tips en handvatten aan scholen om ervoor te zorgen dat alle kinderen, ook kinderen met (ernstige) beperkingen, kunnen leren en meedoen op school en in hun wijk. Gebruik de waaier voor discussie, visie- en beleidsvorming en pas het toe in de alledaagse schoolpraktijk.

*De waaier komt voort uit de masterclass 'School en wijk versterken elkaar: iedereen doet mee', een initiatief van platform in1School dat onderdeel uitmaakt van het programma onderwijs van kinderrechtenorganisatie Defence for Children en wordt gefinancierd door FNO en NSGK.*

© september 2018,  
Defence for Children

## ONTWERP

Digital Deer

## INHOUD EN REDACTIE

### Astrid Greven (platform In1school)

Met medewerking van Teun Dekker (directeur basisschool de Kroevendonk in Roosendaal), Jeroen Gradener (hoofddocent samenlevingsopbouw Hogeschool Amsterdam), José Smits en Heleen Hartholt (platform In1school) en redactionele medewerking van Daniëlle de Jong en Jessica van der Plas (Defence for Children).

### Teksten zijn afkomstig en geïnspireerd

op de masterclass *'School en wijk versterken elkaar: iedereen doet mee'*, maart 2018, met onder meer basisschool de Kroevendonk en Boost Jongerenwerk uit Roosendaal, het Jongerenpanel Zorg én Perspectief van FNO en alle aanwezigen.

### Overige bronnen

Asset Based Community Development (ABCD, John McKnight) en Index voor Inclusie (Tony Booth, Mel Ainscow 2013).

## FOTOGRAFIE

Pagina 1, 5, 6, 14: Shutterstock

Pagina 3: Hans Moolenaar

## UITGAVE

### Defence for Children

[www.defenceforchildren.nl](http://www.defenceforchildren.nl)

De waaier 'School en wijk' is onderdeel van een reeks van drie waaiers en een stappenplan inclusief onderwijs en is beschikbaar op [www.in1school.nl](http://www.in1school.nl).

## DISCLAIMER

Aan de informatie en de afbeeldingen in deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks onze zorg en aandacht aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geven we geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.

# INCLUSIEF ONDERWIJS

Kinderrechtenorganisatie Defence for Children maakt zich sterk voor inclusief onderwijs. Onderwijs waarbij álle kinderen, ongeacht hun afkomst, geloof, geaardheid of beperking, samen kunnen leren, werken en spelen in hun eigen buurt. Het recht op inclusief onderwijs is vastgelegd in het VN-Mensenrechtenverdrag Handicap (IVRPH) en het VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK).

Het **PLATFORM IN1SCHOOL** deelt goede voorbeelden van inclusief onderwijs en wisselt hierover kennis en ervaring uit. Met name kinderen met (ernstige) beperkingen hebben onze aandacht omdat zij stelselmatig buitengesloten worden van het recht op goed onderwijs in de buurt. Dit geldt ook voor het uitsluiten van kinderen op grond van hun verblijfsrechtelijke status. Ons streven is dat de ontwikkeling naar inclusief onderwijs ook de gewenste verandering teweegbrengt voor alle kinderen die om wat voor reden achtergesteld zijn of geïsoleerd worden.



# SCHOOL EN WIJK VERSTERKEN ELKAAR

***“Buurten en scholen die elkaar op allerlei manieren wederzijds versterken, zorgen ervoor dat kinderen meer en beter kennis vergaren en een ‘sense of community’ ontwikkelen. Dit is nodig om op te groeien tot volwaardige (sociale) burgers.”***

*– Jeroen Gradener, hoofddocent samenlevingsopbouw Hogeschool Amsterdam*

Scholen staan in wijken en wijken omringen scholen. De kinderen in de wijk hebben een relatie met beiden. En toch is er vaak geen wezenlijke samenwerking tussen school en wijk. Ook al liggen er duidelijke opdrachten om dat wel te doen. Zo is jaren geleden de Brede School geïntroduceerd wat zich nu veelal ontwikkelt richting een Integraal Kind Centrum (IKC). De bedoeling is dat kinderen zich op de beste manier kunnen ontwikkelen in hun eigen wijk en dat er samengewerkt wordt met scholen en professionele instanties rondom kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.

Ook de transformatieopdracht van de jeugdzorg geeft aan dat kinderen dichtbij hun eigen huis en school ondersteund moeten worden waar dat kan. Een gezond gemeenschapsgevoel bij kinderen, zeker bij diegenen die niet vanzelfsprekend

meedraaien, helpt om volop te leren en te participeren. Echter, kinderen met een (ernstige) beperking worden vaak niet toegelaten op de gewone school en ook niet bij de reguliere kinderopvang, speel- en sportclubs. Zij raken daardoor geïsoleerd, net als hun ouders, die bijvoorbeeld geen normale schoolplein- of sportclubcontacten opdoen. Het gezin staat in feite overal buiten. Een inclusieve school die actief samenwerkt met de wijk kan dit voorkomen. Men zegt niet voor niets: “It takes a village to raise a child”!

Het is daarom essentieel dat scholen actief het gemeenschapsgevoel van kinderen stimuleren, door goede relaties te onderhouden met opvoeders, buurtbewoners, plaatselijke ondernemers, instanties en aansluit bij buurtinitiatieven, clubs en verenigingen. Deze waaier geeft hiervoor handvatten.

“**Samenlevingen zullen opbloeien als we alle leerlingen helpen om te slagen.**”

– Deelnemer masterclass ‘School en wijk versterken elkaar: iedereen doet mee’

### **IT TAKES A VILLAGE TO RAISE A CHILD**

“Intussen kent bijna iedereen deze van oorsprong Afrikaanse uitspraak. Vandaag werd ik geraakt door wat ik zag in de Roosendaalse wijk Langdonk. In het kader van de buitenspeeldag werd in het centrum van de wijk een huttedorp gebouwd en was er gelegenheid tot veel samen spelen. Kinderen, ouders, jongeren, leerkrachten, pedagogisch medewerkers, jongerenwerkers, opa’s en oma’s... iedereen was samen bezig en talenten werden bij elkaar (jong en oud) ontdekt en gebruikt om samen te spelen en te bouwen. Bouwen aan een ‘village’, bouwen aan de ‘community’. Vanuit vreedzame school De Kroevendonk bouwen we zo samen met het jongerenwerk van Boost en andere partners aan een vreedzame wijk. Het leren van kinderen is immers niet beperkt tot dat wat er zich binnen de schoolmuren afspeelt. Opgroeien en leren doe je samen in een samenleving waarin ieder zijn of haar plekje heeft en gewaardeerd wordt. In Langdonk was zichtbaar en voelbaar hoe dit kan.”

- **Teun Dekker, directeur basisschool De Kroevendonk, Roosendaal**





# 10 TIPS

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK VANUIT SCHOOLCULTUUR

1. Geef kinderen en ouders het gevoel dat ze van harte welkom zijn op school en in de wijk en dat ze onderdeel uitmaken van een gemeenschap.
2. Honoreer het recht van álle kinderen op onderwijs in hun eigen omgeving: ook kinderen met taal-, spraak- en gehoorproblemen, slechthoortheid, blindheid of andere (ernstige) beperkingen.
3. Verbind de visie van de school met de visie van de wijk en richt je hierbij op inclusieve kernwaarden zoals saamhorigheid, geweldloosheid, vertrouwen en compassie.
4. Laat betrokkenen uit de wijk meewerken aan het opstellen van de schoolvisie en omgekeerd vanuit het motto: geen kind de wijk uit! Zoek hierin de samenwerking met de gemeente.
5. Laat in en buiten de school zien dat de omgeving een onuitputtelijke bron is voor leren, meedoen en ontwikkelen.
6. Ga ervan uit dat iedereen in de gemeenschap een waardevolle bijdrage kan leveren, ook kinderen en jongeren met (ernstige) beperkingen.
7. Stimuleer het ontwikkelen van vriendschappen tussen kinderen en positieve aandacht van volwassenen.
8. Zie de persoonlijke netwerken van kinderen en jongeren als belangrijke hulpbron bij leren en participeren.
9. Bekijk met de kinderen, ouders, leerkrachten en buurtgenoten hoe de school nog meer onderdeel kan worden van de buurt waarin ze staat.
10. Denk *out of the box*. Bijvoorbeeld: stel dat de school ván de kinderen uit de wijk is, wat zouden zij dan aanpassen of veranderen?

# AANNAMES KANTELEN

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK VANUIT

# SCHOOLCULTUUR

Wij kunnen niet álle kinderen uit de buurt bedienen. Kinderen met een (ernstige) beperking of vluchtelingen- en migrantenkinderen kunnen wij niet opvangen.

➔ Wij zijn er voor alle kinderen in de wijk ongeacht hun achtergrond, beperking of leefsituatie.

De professionals van een wijkteam of jeugdzorg zijn er voor de problemen van kinderen en gezinnen. Wij hebben daar geen invloed op.

➔ In nauwe samenwerking met leerlingen en hun persoonlijke netwerk, de buurt, sociale partners (van welzijn, wijkteams en jeugdhulp) verbeteren wij het leef- en leerklimaat op school en in de wijk zodat problemen van kinderen en gezinnen afnemen of niet meer voorkomen.

Een school moet zich bezig houden met goed onderwijs op de school en geen tijd en energie steken in wat er in de wijk gebeurt.

➔ Een inclusieve school is een leer-en leefomgeving die actief deel uitmaakt van (de ontwikkeling naar) een inclusieve samenleving.

De school draait goed, we hebben de wijk niet nodig.

➔ De school draait goed, de kennis, vaardigheden en middelen uit de wijk kunnen ervoor zorgen dat wij ons als school nog verder kunnen ontwikkelen tot een inclusieve leergemeenschap.



# 10 TIPS

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK VANUIT SCHOOLBELEID

1. Zorg dat kinderen uit de wijk, ongeacht hun achtergrond of (ernst van) beperking, zich kunnen aanmelden op de school. Naast leerplicht gaat het ook om leerrecht van alle kinderen.
2. Werk samen met het kind, de ouders en mensen die om het kind geven en het kind goed kennen.
3. Werk samen met de gemeente aan een beleid waarbij álle kinderen mee kunnen doen op hun school, in hun straat, de speeltuin, op clubs en bij verenigingen.
4. Maak het mede mogelijk, dat mensen uit de wijk, van de gemeente, instanties, bedrijven en de school, samenwerken aan een vreedzame en inclusieve gemeenschap waarin alle kinderen tot hun recht komen.
5. Zorg dat specifieke ondersteuning voor een leerling wordt verzorgd in de school, of in de buurt waar het kind woont.
6. Laat de school een stevige bron en motor in de wijk zijn.
7. Zorg er als school mede voor dat financiële middelen beschikbaar zijn om kinderen volwaardig mee te laten draaien op school en in de wijk.
8. Maak met de wijk gebruik van elkaars middelen, kennis en vaardigheden en sluit aan bij buurtinitiatieven.
9. School en wijk: wees elkaars 'kritische vriend' en stel geregeld de vraag waarom u bepaalde keuzes maakt bij wijk- en schoolontwikkelingszaken.
10. Ga op andere scholen en in wijken kijken waar een plezierige leer- en leefgemeenschap bestaat.

# AANNAMES KANTELEN

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK VANUIT SCHOOLBELEID

Jeugd(hulp)professionals geven in eerste instantie de meest waardevolle inzichten waarom een bepaald kind niet meekomt.



Het kind zelf en zijn of haar persoonlijke netwerk, geven in eerste instantie, samen met het schoolteam, de meest waardevolle inzichten waarom een kind niet meekomt.

De school heeft de wijk weinig te bieden, behalve af en toe ruimte voor een cursus of vergadering.



De school heeft de wijk veel te bieden. We betrekken kinderen en hun persoonlijke netwerk bij wijkactiviteiten in de school, omdat de school een natuurlijk onderdeel is van de omgeving van kinderen en hun netwerk.

Het transport naar speciale scholen is goed geregeld. Zo kunnen kinderen de juiste ondersteuning op een school krijgen, ook al is dit niet in de buurt.



Het geldt dat de gemeente aan taxi's betaalt voor kinderen die naar scholen buiten de wijk moeten, kan ingezet worden om kinderen binnen de wijk en buurtschool te houden.

Het is belangrijk dat wij aansluiten bij organisaties die problemen van doelgroepen (buiten de school) oplossen. Denk aan begeleiding en behandeling van kinderen met gedragsproblemen, kinderen die te maken hebben met armoede, vluchtelingen- en migrantenkinderen etc.



Wij zien diversiteit als een rijkdom. Kinderen leren zinvolle dingen met en tussen andere kinderen vanuit interesses in plaats van beperkingen. Dat kan op onze school en in onze buurt, eventueel in samenwerking met bijvoorbeeld wijkbewoners, clubs, verenigingen en instanties uit de omgeving.

# 10 TIPS

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK VANUIT SCHOOLPRAKTIJK

1. Zorg dat leerlingen invloed hebben op het inrichten van hun schoolgemeenschap en stimuleer hen om wijk(bewoners) hierbij te betrekken.
2. Werk samen met (geloofs-) gemeenschappen, clubs en verenigingen in de buurt en leer van elkaars perspectief op de ontwikkeling van kinderen.
3. Kijk hoe het curriculum en dat wat de omgeving te bieden heeft op elkaar is af te stemmen.
4. Maak het (mede) mogelijk dat kinderen in de wijk vrij kunnen oefenen in samen leren, solidariteit en sociale ontwikkeling en zo hun talenten én een *'sense of community'* ontwikkelen.
5. Zet u als leerkracht in op sociaal emotioneel leren van kinderen in en buiten de school.
6. Zorg dat u weet wat er te doen is in de buurt en sluit aan waar u kunt. Een huis-aan-huis blaadje geeft al veel ideeën.
7. Laat kinderen kennis uit hun lokale omgeving vergaren. Nodig eventueel inwoners uit om over hun kunde te vertellen, les te geven of ga bij hen op bezoek.
8. Geef alle kinderen, ook die met (ernstige) beperkingen, een kans om aan wijkbewoners en anderen te laten zien wat ze in huis hebben.
9. Neem inclusieve waarden op in het onderwijsprogramma zoals respect voor diversiteit, vriendschap, participatie, saamhorigheid, moed en geweldloosheid.
10. Ga buitensluiting van kinderen tegen. Zorg dat leerlingen leren om samen te werken met anderen, ook met diegenen die niet vanzelfsprekend mee kunnen doen.

# AANNAMES KANTELEN

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK VANUIT SCHOOLPRAKTIJK

De wijk heeft niet onze focus en voegt niet veel toe aan ons schoolprogramma.



De wijk is een onuitputtelijke bron voor leren en participeren.

Kinderen leren prima volgens het huidige curriculum en wij voldoen aan onze verplichtingen. Het is niet interessant wat een wijk hierin kan bieden.



Kinderen leren via thema's die zij interessant vinden en waarbij de wijk een vanzelfsprekende hulpbron is. We doen dit zodanig dat we ook voldoen aan onze verplichtingen.

Het is het meest praktisch om te leren in de school en op het schoolplein.



Leren speelt zich af in en buiten het schoolgebouw, op plekken waar leren vanzelfsprekend en plezierig gaat. Samenwerking met de buurt is hierbij essentieel.

Kinderen die moeilijk leerbaar zijn horen niet op onze school. Zij zijn beter af op een andere (speciale / basis) school buiten de wijk.



Kinderen die moeilijk leren horen op onze (reguliere) school, samen met hun broertjes, zusjes, vriendjes en buurtgenoten. Dus ook kinderen die doof of blind zijn of een andere (ernstige) beperking hebben.

# 5 VRAGEN

## TER VERSTERKING RELATIE SCHOOL EN WIJK

***“De wijk is een rijke bron voor het natuurlijk en vrij oefenen in samen leren, solidariteit en sociale ontwikkeling.”***

*– Jeroen Gradener, hoofddocent samenlevingsopbouw Hogeschool Amsterdam*

1. Hanteert de school het principe: geen kind voor onderwijs de wijk uit?
2. Welke voordelen ziet u in de ontwikkeling van kinderen wanneer scholen en wijken elkaar versterken?
3. Positioneert u de school als stevige bron in de wijk waar alle buurtbewoners jong tot oud belang bij hebben?
4. Heeft de school, samen met leerlingen, de veelheid aan kennis, capaciteiten en middelen van de wijk in kaart gebracht?
5. Is de relatie tussen school, het wijkteam en andere jeugdprofessionals zodanig dat kinderen dichtbij huis en school ondersteuning krijgen en zij (met hun persoonlijk netwerk) de regie houden?

***“Ik heb niet meegemaakt dat ik kon opgroeien in mijn eigen straat. Ik was er niet omdat ik op een school zat in een andere stad. Ik kon dus niet op een gewone manier leren spelen en meedoen met andere kinderen.”***

*– Caron Landzaat, lid LFB, belangenorganisatie van mensen met een verstandelijke beperking*



PARTICIPATIE EERLIJKHEID

VRIENDSCHAP WIJSHEID MEDEDOGEN

PLEZIER ZINGEVING GELIJKWAARDIGHEID

**GELIJKE RECHTEN RESPECT**

GEMEENSCHAP LIEFDE SCHOONHEID

DUURZAAMHEID GEWELDLOOSHEID

RELATIES HOOP OPTIMISME MOED

DIVERSITEIT VERTROUWEN

**“Als je kinderen de natuurlijke oefen-, speel- en leerruimte geeft in de wijk en op school, dan hoeven zij later in hun leven minder hard te werken om gezien te worden en werkelijk onderdeel te zijn van een samenleving.”**

*– Deelnemer masterclass ‘School en wijk versterken elkaar: iedereen doet mee’*

‘ZO KAN HET OOK’